

Hashhundurinn hefur fýrr í summar funnið hash í postinum

Fann sjálvur hasharan

RANDI JACOBSEN

Nýggi hashhundurinn, sum eitur Lasse, hefur ófæra gott snodd.

Tað kundu tollararnir í Havn sanna mánaðagin.

Hvørja ferð ferðamannaskipini koma, fara tollararnir umboð við hundinum, sum hefur serliga venjing í at snodda seg fram til, um nakað av ferðafólkunum hefur rúsanði evni upp á sær.

Hundafóririn kann sleppa hundurinn, sum so sjálvur fer inn millum fólkini.

Óg mánaðagin, tá tollararnir fóru umboð á Smyril, sum kom úr Skotlandi, visti hundurinn einum ungum manni serligan áhuga. Hann

reisti seg upp móti manninum, og soleiðis fekk hundafóririn, tollarin, at vita, at hesin maðurin skuldi kannast nærri.

Uppi á hesum unga manninum funnu tollararnir tvey gramm av hash, og málið varð so latið politinum.

Tað er tekin um, hvussu dugnaligur Lasse er, tá hann kundi finna eina so litla nøg, sigur Kjartan D. Joensen, yvirtollari.

Hetta er fyrstu ferð í summar, at Lasse hefur snoddað seg fram til hash umboð á ferðamannaskipi. Men bæði í postinum og á flogvøllinum hefur hann funnið okkurt.

TØKK

Hjartaliga takki eg tykkum øllum, sum mintust meg á 70 ára føðingardegnum.

Harrin signi tykkum øll.

Blíðar heilsanir

Hanna Lisberg

Hornagluggin

Málið verður til

Hvussu og nær mannámál varð til í núverandi líki, vita vit ikki og fara helst ongantíð at vita tað. Menn gita millum 40.000 og 2 miljónir í ár. Einföld mál, t.e. mál á einum ungum menningarstøði eru ikki til, so tann vegin ber ikki til at gera sær eina mynd av, hvussu eitt mál tekur seg upp og broytist. Tó kann man við at granska t.d. djóramál, og hvussu børn læra seg mál, fáa eina hómung av, hvussu málið hevur ment seg. Ein góð ábending kann eisini fáast við at kanna tey nógvu nýggju málini, sum eru vordin til seinastu tri-

partarnar er stóðugt og vaksandi broytir pidgin-málið seg til eitt sonevnt viðkað pidginmál og gerst málið tá nýtiligt á fleiri økjum. Tekur seg eisini sosialt samskipti upp, mennir pidginmálið seg enn meir og gerst eitt kreolmál.

Gerst skjótt móðurmál
Hjálendsveldini Bretland, Frakland, Spania, Holland og Portugal fóru fyrri sløkum fimmhundrað ár um síðani undir at halda trælir at dyrka m.a. sukur í ótett fólkkaðum økjum í tropunum fyrri seg. Við tað at økini vóru ótett bygð,

yvir. Tað kann hugsast, at nakað soleiðis sum kreolmálini eru vordin til, eru hini málini eisini vordin til, men yvir nógvi longri úðarskeið.

Onki einfalt mál

Sum sagt er onki einfalt mál til áklótuni. Sjálvandi er barnamál ikki tað sama sum kirkjumál, men tað er ikki tí at barnamálið er einfalt, men tí at barnið ikki enn hevur lært seg tærgreiddu reglurnar fyrri málið. Tá vit skifta orðum mál, verður ofta gloymt, at talumál og skriftmál, tónatos og fakmál, hálfloyt mál og gerandismál er

Guttormur Djurhuus skrivur

slitið fara at gerast eitt mál uttan skap eins og rygg-leyst dýr uttan beinagrind. Málið fer at minna um eitt pidginmál.

Meðan vit hava fingið nógvar og góðar og alneyðugar orðabækur, hava vit ikki higartil fingið eina einastu fullfíggiðaða føroyska mállæru síðan 1908, tá Jákup Dahl gav út sína mállæru til skúlabrúks sum, hóast litil í vavi, er ein hornasteinur í føroyska málinum.

Tvíðarlíga vald mynd

hundrað til fýrhundrað ári. Tað eru tey sonevndu pidgin og kreolmálini.

Pidgin og kreolmál

Eitt pidginmál er eitt ógvuliga einfaldað mál við fáum orðum, einföldum málburði og uttan bendingarmynstur. Tað tekur seg upp, har tveir ella fleiri partar hava samskipti á einhvønn hátt, uttan at hava nakað felags mál. Sum dømi kann nevast, at á markinum millum Russland og Norra tók seg upp eitt pidginmál, russaranskrift, sum russiskir handilsmenn og norskir fiskimenn brúktu í sínum samskipti. Hetta handilsmál doyði út, tá handilsamskiptið teirra millum helt uppat.

Vanliga er tað úr málinum hjá øðrum av partunum, at orðini verða tikin. Um samskiptið millum

tóku teir trælir frá ymsum heraldishornum og fluttu til plantasjurnar at arbeiða. Hesir høvdu onki felagsmál, men gjørdur sær skjótt eitt pidginmál við stóði í hjálendsmálinum. Tá so børnini vuku upp, gjørdist pidginmálið teirra móðurmál og frá at vera eitt einfalt mál, væl nýtiligt til arbeiðsbrúk, menti máli seg skjótt til eisini at vera nýtiligt í sosialari samveru. Tað gjørdist meira samansett og orðarikari og fekk eitt bendingarmynstur og harvið meira sigandi og neyvt. Tað gjørdist rættuligt tungumál. Men harvið gjørdist tað eisini meira fløkt og torlært. Tiðin hetta tók var tvey til trí atriði.

Summi av hesum kreolmálum eru í dag almenn mál í einstøkum londum. Onnur eru aftur horvin og annað mál hefur tikið

hvør sitt mál og harvið ikki koma undir rættuliga somu reglur, tí krøvini eru so ymisk.

Unga mállæru

Nógvi hefur í seinastuni verið skrivað og tosað um føroyskt mál og málburð. Mest hevur tosið snúð seg um einstøk orð, um tey hóska ella ikki hóska til málið. Hetta hevur verið óheppið fyrri orðaskiptið, tí eitt mál er annað enn einstøk orð.

Beinagrindin í einum máli er mállæran, orðalagslæran. Kjótíð, tað eru orðini sjálvi. Óg hessini útlendsk orð beina ikki fyrri nøkrum máli. Kanska ríkar tað málið. Men tá ið pilkað verður við sjálva beinagrindina, og man fer at laga málið til tey, sum ikki hava tørv á ella ikki hava lagt seg eftir mállæru og málburði, tá er vandi á ferð, og man úr-

Øll mál nakað serligt

Øll mál eru nakað serligt tí tey hava lagað seg til lívs-treytirnar á staðnum. Tað gav at bita, tá menn í ávisari bygð í Føroyum komu ásamt um at farast skuldi yvir til danskt mál. Tað vildi so til, at sama dag sum málskiptið skuldi vera, fóru menn á fjall. Hundarnir skiltu, sum vera man ikki sínar harrar og stóðu þúra býttir. Menn skiltu heldur ikki hvønn annan og alt endaði í bábelskum ruðuleika og ikki kom kleyv í rætt. Tá skuldi bóndin siga: »Noy, ikki danskt á fjalli!«. So føroyskt mál kann eisini vera nýtiligt. Um ikki annað, so á fjalli sum arbeiðsmál.

A. Guttormur Djurhuus

sosíalúrinn – 5 ferðir um vikuna